

JURYRAPPORT

**PROJECT
SPECIAAL 2015**

JURYRAPPORT

PROJECT
SPECIAAL 2015

INLEIDING

Project Speciaal is een initiatief van LECSO, dat vernieuwing en kwaliteitsverbetering in het speciaal onderwijs stimuleert. Voor de aflevering 2015 ontving LECSO in het voorjaar de beschrijvingen van 22 projecten. Samen beslaan deze projecten de breedte van de doelgroepen binnen voormalig cluster 3 en 4 qua leeftijd van onderbouw SO tot uitstroom VSO. Bij dat laatste zagen we projecten binnen alle uitstroomprofielen: diplomering, arbeid, dagbesteding.

WET PASSEND ONDERWIJS

Schooljaar 2014–2015 was het eerste jaar waarin de Wet Passend Onderwijs van kracht was. Daarmee ging het speciaal onderwijs een periode in die meer dan ooit noodzaakt tot ‘bewijslast’ voor zijn bestaansrecht: wat bieden onze scholen en onze deskundigen in verschillende disciplines aan leerlingen, ouders en reguliere scholen? We moeten aantonen hoe dat bijdraagt aan een beter toekomstperspectief voor de leerlingen. Sommige bestuurders in de samenwerkingsverbanden moeten we overtuigen van de noodzaak om deze dure voorzieningen in stand te houden en te zorgen dat we dit aanbod kunnen blijven verbeteren en doorontwikkelen.

Expertise is geen statisch gegeven; we komen er niet meer als we alleen maar doorgaan met wat we altijd al deden. Ook reguliere scholen maken serieus werk van Passend Onderwijs en verbreden het palet van hun onderwijskundige en ortho-didactische of orthopedagogische aanpak. Het reguliere veld neemt niet alleen gretig de expertise vanuit het speciaal onderwijs over, maar in toenemende mate ook de betreffende mensen. Met die kwaliteitsslag in het regulier onderwijs blijft in het speciaal onderwijs (so en vso) de meest complexe doelgroep over. Een doelgroep die een gespecialiseerd en intensief programma nodig heeft om tot leren te komen en de ontwikkelingsdoelen van zijn ontwikkelingsperspectief te behalen.

DUBBELSLAG

Het speciaal onderwijs moet dus een dubbelslag maken: z'n expertise delen met en doorgeven aan collega's in het reguliere veld en tegelijkertijd die expertise doorontwikkelen om de meest complexe doelgroep goed te kunnen blijven bedienen. In het kader van die doorontwikkeling laten deze inzendingen zien hoe die kwaliteitsuitdaging door het (v)so wordt opgepakt en ingevuld.

Tegen de achtergrond van die dubbelslag heeft de jury de projecten beoordeeld op vijf hoofdaspecten:

- **Bijdrage aan onderwijskwaliteit**
- **Bijdrage aan toekomstperspectief van de leerling**
- **Samenwerking tussen diverse groepen**
- **Overdraagbaarheid**
- **Innovatie/creativiteit**

SAMENWERKING

Het criterium 'samenwerking' is vanuit de genoemde dubbelslag steeds wezenlijker. Samenwerking zou vanzelfsprekend moeten zijn binnen Passend Onderwijs. Niet alleen met collega's in de samenwerkingsverbanden, maar ook met ouders, partners in de zorg en jeugdhulpverlening, gemeentes en bedrijfsleven.

Het is ons opgevallen dat de expliciete samenwerking met ouders nog weinig genoemd wordt in de projecten en er op dat aspect (nog?) niet veel vernieuwing is waar te nemen.

Bij de beoordeling van de projecten heeft de jury ook gekeken naar de praktische uitvoering van de projecten. Prachtige plannen die nog niet of nog maar net zijn gestart willen we van harte aanmoedigen om aan de slag te gaan, om door te gaan. Misschien gooien ze hoge ogen voor de prijs in 2017!

22 INGEDIENDE PROJECTEN

Bij de 22 projecten die de jury heeft bekeken konden we grofweg een drietal 'categorieën' onderscheiden:

Arbeidstoeleiding: veel initiatieven rond arbeidstoeleiding voor kwetsbare jongeren, een belangrijke stroom in het vso.

Methodische projecten: nieuwe werkwijzen, specifieke programma's voor specifieke doelgroepen, volgsystemen.

Culturele projecten: muziek, dans, sport, creatief schrijven.

In de bijlage een overzicht van de 22 projecten. We willen u graag aanmoedigen om de projectbeschrijvingen te bekijken op de website van LECSO. Wellicht vindt u er iets bij dat goed aansluit bij een idee waar u in uw eigen school mee bezig bent of iets dat u wilt gaan aanpakken. Een kleine greep uit de lijst, zonder daarmee af te dingen op de positieve elementen van de niet genoemde programma's.

Veel projecten arbeidstoeleiding: een belangrijke stroom in het vso binnen de nieuwe kwaliteitswet en met het oog op de Participatiewet. Voor de jury was het moeilijk om echt vernieuwende werkwijzen te destilleren uit de plannen. Maar initiatieven zoals 'Serviceplaza' en 'Tandwiel' zijn projecten die voor leerlingen veel perspectief bieden. Het project 'Search' en de pop-up winkels in Rotterdam lijken ons veelbelovend maar staan nog in de steigers. Ga er vooral mee door!

Onder de noemer 'methodische projecten' kregen we een breed scala voorgeschoteld: 'Bruggen bouwen' (volgsysteem in het vso), het Wheeldiagram (competentiegericht werken), de Octopusklas, een inspiratieboek sociale media voor leraren, de Adremo-klas (gebruiken elektrische rolstoel met hoofd-handbediening), de Koestergroep, de SI-klas (sensorische integratie), het volle hoofden thema. Dit blok bevat volgens de jury de meest innovatieve projecten.

Mooie cultuurprogramma's: bal spécial, samen muziek maken, creatief schrijven. Je zou elke leerling in elke school – speciaal en regulier – deze activiteiten gunnen tijdens hun schoolloopbaan. Ze dragen bij aan zelfvertrouwen, een belangrijke basis om te leren en te participeren.

DE NOMINATIES

3 pASSend in onderwijs en zorg

Een vso-project voor vastgelopen leerlingen en thuiszitters op De Spinaker in Alkmaar, in samenwerking met Triversum (GGZ-instelling).

Het gaat om leerlingen met complexe psychiatrische problematiek. Het I-traject is gericht op terugstroom binnen 6 maanden naar de school of afdeling van herkomst, wanneer terugstroom niet lukt kunnen leerlingen terecht op de dagbestedingsvleugel. Er is onderwijs en hulp op maat in drie 'niveaugroepen'. Docent en sociotherapeut kunnen samenwerken in de klas. Het project is een goed voorbeeld van beter inspelen op de complexere doelgroep van het speciaal onderwijs. De aanpak is overdraagbaar naar andere scholen. Voorwaarde is de beschikking over een zorgpartner die intensief meedoet! Met dit mooie voorbeeld kunnen andere scholen een partner in hun regio wellicht enthousiast maken.

2 DE KOESTERGROEP

Een groep in het so van de Verschoorschool in Nunspeet, in samenwerking met Pactum Jeugdzorg.

Het programma is ontwikkeld voor kinderen met ernstige hechtingsproblematiek. Er wordt gewerkt aan basisvoorwaarden om tot leren te komen. Zo wordt er vroeg en intensief ingegrepen bij complexe problematiek. Bij dit project zijn zowel de doelgroep, de methodiek als de competenties van de leerkrachten heel concreet beschreven. Daar kan een collega-school zo mee aan de slag. Ook de samenwerking met de zorginstelling en ouders komen expliciet en planmatig aan bod.

Bij deze beide genomineerden heeft de jury nog een kleine 'taalkundige' opmerking:

In de projectbeschrijving van 'pASSend in onderwijs en zorg' wordt de term **dagbesteding** gebruikt als een activiteit binnen het schoolprogramma. Mogelijk leidt dit tot verwarring bij externe partners, omdat dagbesteding daar een andere betekenis heeft, nl. een voorziening na het verlaten van de school, arbeidsgericht of activiteit-gericht. Misschien een overweging om de term 'dagprogramma' te hanteren? Het gaat immers om een fase met een programma dat bedoeld is om weer toe te leiden naar onderwijs? Ook is sinds de DSM V de term ASS verdwenen, maar die is voor dit initiatief natuurlijk nog wel heel passend!

De naamgeving voor de 'Koestergroep' is sympathiek, maar wekt mogelijk toch een verkeerd beeld. De kwetsbare jonge kinderen worden met zorg omringd, maar binnen die veilige groep is het programma gericht op stimuleren, ontwikkeling, groei. De veiligheid en 'koestering' is geen doel op zich maar een voorwaarde, een middel om groei te bewerkstelligen. **Onze kritische collega's in het reguliere onderwijs gebruiken maar al te graag de term 'pamperen' als kritische kanttekening bij de aanpak in het speciaal onderwijs.**

DE WINNAAR 2015

1 OP 1 KLAS

Een voorziening binnen het samenwerkingsverband vo-vso Slinge en Berkel, bij De Korte Dreef in Borculo.

Het gaat om een onderwijstraject op maat voor vastgelopen kinderen en thuiszitters, onhandelbaar en onbehandelbaar. Leerlingen waar niemand meer iets mee kan en die niemand meer 'wil', krijgen hier een nieuwe kans om onderwijs te volgen.

Dit project is een prima voorbeeld van Passend Onderwijs in de nieuwe context. Gestoeld op brede samenwerking: het regulier onderwijs, cluster 3 en 4 voorzieningen en relevante jeugdzorginstellingen zijn actief betrokken.

De partijen hebben samen de financiering structureel geregeld: het is hen kennelijk wat waard om ook voor deze leerlingen de weg naar een vervoltraject open te houden en te faciliteren.

Centraal staat de ontwikkeling van maatwerk: het aanbod wordt minutieus afgestemd op het functioneringsniveau van de leerling: **'van centimeters naar millimeters!'**

De onderwijskwaliteit wordt geborgd door de leerlijnen te beschrijven conform de CED-methodiek. De uitstroom verloopt succesvol, naar vervolgonderwijs en diplomering of naar arbeid of dagbesteding.

OVERDRAAGBAARHEID

In de projectbeschrijving is aandacht besteed aan de overdraagbaarheid. Met name ook wat betreft de voorwaarden om een dergelijk programma succesvol uit te voeren: docenten worden extra geschoold met betrekking tot complexe gedragsproblematiek en sociaal- emotionele ontwikkelingsproblematiek; de betrokken medewerkers (school en jeugdzorg) worden getraind i.v.m. veiligheid en fysieke weerbaarheid; er moet voldoende personele inzet beschikbaar zijn; de ruimtelijke situatie moet in orde zijn, veilig en overzichtelijk. Natuurlijk zullen veel werkers in het speciaal onderwijs veel elementen van dit project herkennen. Al die aspecten zijn in dit programma bijeengebracht tot een gestructureerde planmatige aanpak voor een zeer complexe, bewerkelijke groep jongeren.

De jury complimenteert de betrokkenen met de opzet van deze voorziening. Het voegt wezenlijke meerwaarde toe aan het bestaande onderwijsaanbod. Het is zeer gespecialiseerd, intensief (en dus duur), maar het biedt voor thuiszitters een unieke kans op onderwijs en het houdt tegelijk de deur open voor terugkeer of doorstroom naar een minder intensief traject.

OOK TWEE JAAR GELEDEN INGEDIEND

Bijzonder aan deze eerste prijs is dat dit project ook twee jaar geleden werd ingediend. Toen vond de jury het in aanzet een interessant plan, maar was men nog niet veel verder dan de intentie. De partijen zijn doorgedaan en de 1 op 1 klas draait inmiddels naar verwachting. Er is zelfs een tweede klas gestart en er zijn al wensen voor een derde. Het aantal thuiszitters in de regio is gedaald. De onderwijsinspectie heeft een basisarrangement toegekend aan deze voorziening. Dat is een knappe prestatie met deze doelgroep en bij de huidige wetgeving, eisen en normeringen.

Overigens ook hier een kleine taalkundige opmerking: de 1 op 1 klas is in letterlijke zin niet 1 op 1, het succes wordt juist behaald door de inzet van meerdere disciplines. Weliswaar in een kleine setting, maar al rekenend met de informatie in het projectbeschrijving constateert de jury dat het gaat om een 1 op 2 klas: per 2 leerlingen is 1 docent of andere deskundige beschikbaar. En dat is een verheugende constatering: dat de verschillende partners samen willen werken aan een zo intensief programma voor een zo kwetsbare groep, die eerder als 'hopeloos' werd beschouwd! Dat vraagt naast hart voor deze kinderen en enthousiasme, ook om flexibiliteit en om vasthoudendheid en doorzettingsvermogen bij de samenwerkende partners.

AFSLUITING

Het was voor de jury een genoegen om de projectplannen te lezen en gezamenlijk te bespreken. In de discussie over de beoordeling hebben we gezocht naar een goede afweging van onze waardering voor alle inzet, de creativiteit, de gedrevenheid van de mensen in de praktijk enerzijds en de ‘strengere’ criteria die we hebben geformuleerd voor de prijs. Het is mooi om te zien dat deze projecten niet zijn bedacht en geschreven in de bestuursbureaus, maar voortkomen uit de praktijk, van mensen die zich dagelijks in de scholen inzetten om Passend Onderwijs waar te maken voor een groep kinderen en jongeren bij wie leren niet vanzelf gaat.

We bedanken alle inzenders voor hun bijdragen en Gerda Valster voor de voorbereiding en ondersteuning van onze taak als jury.

We sluiten af met een wens en een oproep tegelijk: ga door met de bevlogenheid die onlosmakelijk verbonden is en moet blijven aan het speciaal onderwijs. Ga aan de slag met nadenken over wat het maatschappelijke veld vraagt van het speciaal onderwijs en wat het speciaal onderwijs te bieden heeft voor kinderen die dat nodig hebben, ook in het reguliere onderwijs. Zoek daarbij samenwerking met collega's en partners binnen en buiten de school. Vergeet de ouders niet, betrek ze als partner, niet alleen als ‘klant’.

Het is goed om middels deze prijs aandacht te schenken aan de bijzondere kwaliteiten van het speciaal onderwijs. We hopen dat in 2017 een belangrijke trend zichtbaar zal zijn: het speciaal onderwijs is een nog belangrijker partner geworden, met zeer specialistische kennis en kunde en het slaagt er in om dit uit te dragen aan het regulier onderwijs.

De jury van Project Speciaal wordt gevormd door:

Marij Bosdriesz

Bart van Kessel

Frits Prins

Addie Smolders, voorzitter

Ondersteuning:

Gerda Valster, LECSO

Arnhem, 27 november 2015

BIJLAGE 1

NAAM PROJECT	SCHOOL/ORGANISATIE
Altra werkt	Altra
Tandwiel	VSO Catharinaschool
Project Search	Passercollege
Pop up winkels	Passercollege
Koestergroep	Verschoorschool
Glossy Twijn	De Twijn
Muziek maken	Kristal
Bal Spécial	De Onderwijsspecialisten
Bruggen Bouwen	Aloysiusstichting
1 op 1 klas	de Korte Dreef
Octopusklas	Tarcisiusschool
Inspiratieboek sociale media in het special onderwijs	De Onderwijsspecialisten
pASSend in onderwijs en zorg	De Spinaker
Samen werken aan een diploma	Aloysiusstichting
Volle hoofden project	Aloysiusstichting
Adremo klas Plus	De Kom
SI klas	De Hondenberg
Wheeldiagram	De Bolster
Creatief schrijven	Mariendael
Service plaza	Adelante
Boer Boris	ZMLK de Ark
Special talents to the top	Legato

PROJECT SPECIAAL

LANDELIJK
EXPERTISE CENTRUM
SPECIAAL ONDERWIJS